

Andrija Kačić Miošić u svjetlu povijesne znanosti

Hrenić, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:563723>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-31**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

LAURA HRENIĆ
ANDRIJA KAČIĆ MIOŠIĆ U SVJETLU POVIJESNE ZNANOSTI
ZAVRŠNI RAD

RIJEKA, 2021.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KROATISTIKU

LAURA HRENIĆ
ANDRIJA KAČIĆ MIOŠIĆ U SVJETLU POVIJESNE ZNANOSTI
ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost i povijest

Mentor: Irvin Lukežić, prof.dr.sc.

RIJEKA, 2021.

Sadržaj

SAŽETAK.....	1
UVOD	2
1. ŽIVOT I DJELO ANDRIJE KAČIĆA MIOŠIĆA.....	3
2. KAČIĆEVI IZVORI	7
3. ANALIZA RAZGOVORA UGODNOG NARODA SLOVINSKOG	11
3.1. Raspored tema	12
3.2. Kačićev stil.....	15
3.3. Kačićeva terminologija.....	17
4. INTERPRETACIJA PJESME – <i>PISMA OD BANA ZRINOVIĆA I CARA SULEJMANA TREĆEG KOJI OBSIDE SIGET UNGARSKI I POD NJIM UMRI NA 1566.</i>	18
4.1. Povijesni izvori o Nikoli Šubiću Zrinskom i Sigetskoj bitki.....	19
4.2. Kačićev prikaz Nikole Šubića Zrinskog i Sigetske bitke	21
5. KAČIĆEVI JEZIČNI DOPRINOSI.....	25
6. KAČIĆEVI DOPRINOSI ZA HRVATSKI NARODNI PREPOROD	27
7. KAČIĆEVO DJELO U OČIMA OSTALIH NARODA.....	28
ZAKLJUČAK	30
LITERATURA	31
POPIS PRILOGA.....	32

SAŽETAK

Andrija Kačić Miošić važna je ličnost osamnaestog stoljeća čiji se rad i djelovanje izučava sve do danas. On je nastojao opjevati povijesnu zbilju i istinu te ju predočiti na pjesnički način, što je i uspio. Tako je nastalo njegovo antologijsko djelo „Razgovor ugodni naroda slovinskog“ koje je predmet proučavanja ovoga završnog rada. Djelo je izuzetno domoljubnog karaktera sa naglašenom ljubavlju prema vlastitom narodu, domovini i jeziku. Napisano je na jednostavan način kako bi bilo razumljivo čak i neobrazovanom puku. Stoga „Razgovor ugodni“ bilo je udžbenik iz kojeg je narod učio o svojoj povijesti i svome jeziku. Iz tog razloga, to djelo se smatra ključnim u periodu buđenja preporodnih ideja južnih Slavena. U ovome radu nastojat će se prikazati na koji je to način Kačić prikazivao povijest te koji su to noviteti i prosvjetiteljski doprinosi koje je donio za povijest hrvatske književnosti i standardizaciju hrvatskog jezika.

KLJUČNE RIJEČI: *Andrija Kačić Miošić, Razgovor ugodni naroda slovinskog, povijest, prosvjetiteljski doprinosi, standardizacija*

UVOD

Povijest kao znanost na specifičan način spoznaje svijet na temelju znanstvene rekonstrukcije povijesnih činjenica tijekom istraživačkih procesa. Tako si je franjevac i pisac, Andrija Kačić Miošić, zadao veliki zadatak da rekonstruira povijest vlastitog naroda- *naroda slovinskog*. On je poput pravog povjesničara krenuo u istraživanje i proučavanje dostupnih spisa i izvora kako bi što vjernije i dosljednije prikazao stvarne povijesne činjenice svog naroda. Tako nakon predanog i iscrpnog istraživanja, učenja, te na koncu i stvaranja, odnosno pisanja nastalo je veliko djelo pod nazivom- *Razgovor ugodni naroda slovinskog*. To djelo je svojevrsna kronika prošlih vremena *slovinskog*¹ naroda i zagonetna tema koja se prati i proučava od samog svog nastanka pa sve do današnjeg vremena. Književni kritičar Mihovil Kombol navodi kako je *Razgovor ugodni* zapravo „pravi narodni brevijar“ jer je Kačić omiljeni „pučki pisac“ čija je popularnost „u našim širokim slojevima.“² Upravo to djelo tema je i ovog završnog rada.

Rad je napravljen na temelju interpretacije spomenutoga djela i usporedbe dostupnih sekundarnih izvora, među kojima se najviše pozivalo na djelo Stipe Botice koje nosi naziv *Andrija Kačić Miošić*. Najprije je prikazan autorov život i rad, te su potom navedeni izvori koje je Kačić koristio pri svome stvaranju. Nadalje, središnji dio rada čini analiza *Razgovora ugodnog*, gdje je naglasak stavljen na Kačićev stil, njegovu terminologiju te na način na koji je gradio fabulu i rasporedio teme. Pjesma koja je istaknuta i koja je obrađena je pjesma o Nikoli Šubiću Zrinskom i Sigetskoj bitki. Naime, Sigetska bitka je stvaran događaj iz 1566.godine koji je ostavio velik trag u hrvatskoj povijesti i koji je bio jedan od ključnijih u ratovima protiv Turaka. Stoga je cilj bio prikazati na koji je način Kačić prikazao taj veliki povijesni događaj. Radi usporedbe i dokazivanja da li je Kačić uistinu dosljedno prikazao bitku i sam lik Nikole Šubića Zrinskom u radu je najprije prikazan način na koji povjesničari govore o tom događaju pa je potom prikazan način na koji Kačić piše o tome. Ostatak rada bavio se Kačićevim jezičnim posebnostima i značajkama pa je potom na koncu prikazano na koji je način utjecao na Hrvatski narodni preporod i europsku književnost.

¹ Kačić već u samom naslovu spominje narod *slovinski* čime nam daje do znanja da će se u svome djelu baviti poviješću svih Slavena, odnosno slavenskih naroda. Također time vidimo kako Kačić ima potrebu za dubljim otkrivanjem povijesti i korijena, kako svoga hrvatskog naroda, tako i ostalih slavenskih naroda. Nadalje, naziv *slovinski* u imeničkoj službi odnosi se na povijesno ime štokavskog jezika svih njegovih izvornih govornika <https://jezikoslovac.com/word/njsa>, preuzeto 05.09.2021.

² Kombol, M.; Novak-Prosperov, S. *Hrvatska književnost do narodnog preporoda*. Školska knjiga. Zagreb. 1992., str. 365.

1. ŽIVOT I DJELO ANDRIJE KAČIĆA MIOŠIĆA

Andrija Kačić Miošić, koji je prikazan na slici ispod (slika 1.), rodio se 1704. godine u malom mjestu Bristu koje se nalazi pokraj Makarske. Ne zna se točno kada je rođen, no poznato je da je kršten 17. travnja.³ Zanimljivo je kako je zapravo njegovo pravo ime Antun, no ime Andrija dobio je kao redovnik unutar samostana u kojemu je djelovao. Njegov otac zvao se Bartul Miošić, a majka Manda Tomašević.⁴ Na nagovor ujaka, fra Šimuna Tomaševića, otišao je u samostan u Zaostrogu oko 1720. godine i tamo završio osnovnu naobrazbu. U samostanu je počeo učiti gramatiku hrvatskoga, latinskoga i talijanskoga jezika, isto kao i Filip Grabovac.⁵ Ostatak obrazovanja proveo je u Budimu gdje je završio filozofiju i teologiju te boravio od 1721. do 1727. godine.⁶

Slika 1.-Portret Andrije Kačića Miošića

Nadalje, Andrija Kačić Miošić vratio se u domovinu te postaje učitelj u Šibeniku na bogosloviji, a nakon deset godina službe odlazi u Sumartin na Brač gdje se zalagao za obnovu

³ .Vučetić, R ,*Hrvatska obzorja*, Časopis Matice hrvatske Split. Split, Matica hrvatska. God. X/2002. br. 3-4, str.10

⁴ U obitelji je postojalo vjerovanje da potječu od starih hrvatskih primorskih Kačića. Dio prezimena Miošić dobio je od prapradjeda Mije kojega su se potomci nazivali Kačić Miošić. (Ravlić ,1967)

⁵ .Ravlić, J, *Značenje Kačićeva Razgovora ugodnoga*, Mogućnosti, IV, 4, Split, 1957., 304-310.

⁶ Vučetić, R ,*Hrvatska obzorja*, Časopis Matice hrvatske Split. Split, Matica hrvatska. God. X/2002. br. 3-4, str.10

malenoga samostana.⁷Tamo mu je general Reda dodijelio je naslov *jubilato de numero* te je tako stekao pravo na sudjelovanje u zborovima Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja. "Pomogao je da se od tijesnoga i maloga samostana počne graditi onaj koji još i danas postoji, znatno veći i ugodniji".⁸

Poslije toga premješten je u Zaostrog 1750. godine te je tu boravio do svoje smrti 14. prosinca 1760. godine.⁹ Naime, pri povratku sa jedne dobrotvorne misije, kada se vraćao kući Neretvom čamcem, uhvatilo ga je nevirijeme te je dobio upalu pluća od koje je na koncu i preminuo.¹⁰

Pokopan je u samostanskoj svećeničkoj grobnici na čijem ulazu je kasnije postavljena mramorna ploča sa stihovima Gabre Puratića:

POKOJ TEBI STARČE MILOVANE!

KOJI RODU PISMARICU DADE

S KORABLJICOM DA MU VIDA JADE

DOK MU ZORA BOLJEG DANA SVANE

HLADNU PLOČU ŠTO TI KOSTI SKRIVA

HARAN NAROD POBOŽNO CELIVA

+

1760¹¹

⁷ Ravlić, Josip, Značenje Kačićeva Razgovora ugodnoga, *Mogućnosti*, IV, 4, Split, 1957., 304-310., str.10

⁸ Vučetić, R. *Hrvatska obzorja*, Časopis Matice hrvatske Split. Split, Matica hrvatska. God. X/2002. br. 3-4, str.10

⁹ isto

¹⁰Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str.17

¹¹ isto

Slika 2. Nadgrobni spomenik Andrije Kačića Miošića

Što se tiče Kačićeva stvaralaštva, poznato je da je za svoga života napisao i otisnuo tri djela. Prvo Kačićevo objavljeno djelo datira iz 1752. i nosi naslov „*Elementa peripathetica*“. Riječ je o priručniku skolastičke filozofije na latinskom jeziku. Naime, Kačić je u periodu svoje profesorske službe napisao cijeli filozofski tečaj, no tiskan je samo prvi dio. Knjiga je otisnuta na 499 stranica ima uvod, tri knjige djela i zaključni dio. Rukopisi ostalih dijelova filozofije¹² nisu nažalost sačuvani.¹³

Djelo o kojemu će u ovome radu biti riječ te ujedno i najpoznatije Kačićevo djelo je „*Razgovor ugodni naroda slovinskoga*“. To djelo smatrano je najpopularnijom hrvatskom pučkom knjigom te ju mnogi nazivaju narodnom pjesmaricom.¹⁴ *Razgovor ugodni* je najvrijednije Kačićevo djelo te je iz tog razloga vrednovano i raščlanjeno od strane brojnih književnih povjesničara i kritičari koji nisu osporili njegovu važnost i veličinu. Stoga ovo djelo zauzima značajno mjesto u hrvatskoj književnoj povijesti i kritici. Zanimljivo je kako je djelo poznato i značajno i van hrvatskih granica¹⁵, no o tome će kasnije u radu biti riječ.

Razgovor ugodni je napisan u dvama izdanjima, prvo je iz 1756., a drugo iz 1759. godine.¹⁶ Djelo je bilo pisano s namjerom da rasvijetli puk i upozna ga sa njegovom slavnom prošlošću. Kačić je kronološki izgradio fabulu te je obradio period od antičke povijesti Ilira do političkih događaja autorova vremena na širokom prostoru Balkana, istočnog Sredozemlja i

¹² Iz posvete vidljivo je kako je uz ovaj prvi dio (*Logicam*) napisao još *Physicamque utramque i Metaphisycamque*. (Botica, 2003.)

¹³ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str.17

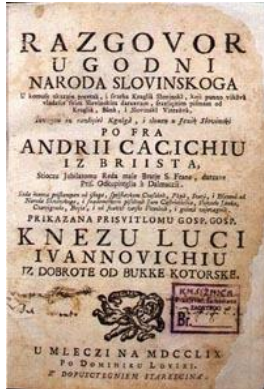
¹⁴ Musa, Š. *Andrija Kačić Miošić i njegovi prosvjetiteljski i jezični doprinosi*, Zadar, 2007, str.251
„https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=26727 preuzeto 05.07.2021.

¹⁵ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str.31

¹⁶ Prvo, kraće izdanje posvećeno je Vicencu Kosoviću, te je objavljeno 1756.godine, a tri godine kasnije autor je objavio znatno prošireno izdanje posvećeno Luki Ivanoviću. Drugo je izdanje do naših dana doživjelo gotovo stotinu izdanja, pod različitim naslovima i različita opsega, na raznim jezicima i pismima.“ (Holjevac, Lisac, Stolac 2013)

srednje Europe. No, najveći naglasak stavljen je na sukobe s Turcima od šesnaestog do osamnaestog stoljeća.¹⁷

Slika 3. Razgovor ugodni naroda slovinskoga

Treće Kačićevo djelo, čija je naslovnica prikazana na slici ispod (slika 2.), nosi puni naziv *Korabljica. Pisma Svetoga i svih vikova svita događajnih poglavitih, u dva poglavlja razdijeljena. Jedno počimlje od počela svita do porođenja Isusova, a drugo od porođenja Isusova do godšta 1760. Prinišena iz knjiga latinskih, talijanskih i iz kronika Pavla Vitezovića u jezik bosanski...*. *Korabljica* je svojevrsna kronika događaja od stvorenja svijeta do Kačićeva vremena. U prvom dijelu je prikazan i opisan Stari zavjet, a u drugom dijelu obrađen je period od rođenja Isusa Krista do 1760. godine. Zanimljivo je i kako je Kačić dva popisa preuzeo iz „Razgovora“, a također i sadržajno se preklapaju pripovijednje o Skenderbegu i Janku Sibinjaninu, samo što je ono u „Korabljici“ puno kraće, odnosno sažetije.¹⁸

Slika 4.-Naslovnica *Korabljice*

¹⁷ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str.40

¹⁸ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str.23-24

2. KAČIĆEVI IZVORI

Stipe Botica u svome djelu *Andrija Kačić Miošić* navodi kako je Kačić uistinu koristio stvarne povijesne izvore i dokumente te da je nastojao dosljedno opjevati pojedine povijesne događaje.¹⁹ Poznato je kako je sam Kačić proučavao povijesne knjige i ostalu povijesnu građu te na temelju toga gradio svoja djela.

Nadalje, Kačić pri svom opisivanju koristi dostupne pouzdane povijesne izvore te ne odstupa od njih. Osim toga pri pisanju nastoji iznijeti i vlastiti stav o događaju koji opisuje, a konačnu prosudbu i mišljenje ostavlja na izbor samome čitatelju.²⁰ Kačić je istaknuo kako je napisao svoje pjesmarice sa ciljem da se točno prezentiraju stvarni povijesni događaji te da se ne zaborave. Također, istaknuo je da je pisao na način da svatko razumije pa tako i neobrazovani recipijent.²¹

No, osim povijesnih radova i dokumenata, o kojima će konkretnije dolje u radu biti riječ, Kačić se koristio i usmenom predajom kao izvorom. Zanimljivo je kako u prvom izdanju „Razgovora“ pjesmu -„Pisma od grada Zadvarja“ piše prema riječima narodnog pripovjedača, dok u drugom izdanju navodi kako je ova pjesma već ranije od strane njega napisana, no da je prethodno krivo razumio od pripovjedača te da je sada proučio bolje te da donosi pravi prikaz događaja. Naime, ta pjesma govori o obrani Zadvarja od Turaka 1685. godine i temelji se na razgovoru između Vlašića kiridžije i vile te se putem njihovog dijaloga prikazuje događaj i junaci. Tako u drugom izdanju Kačić mijenja imena junaka koji su branili grad te se više ne spominje Stojan Jovanović, koji je bio imenovan u prvoj verziji, već se ističu:

..od sinjega mora ormanice,

od Poljica poljički knezovi,

od Omiša Dešković Stipane,

od Makarske Lucić kolunele,

od Igrane Tomica vojvoda,

¹⁹ Isto str.41

²⁰ Botica, S.*Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik„Kačić“. Zagreb.2003., str. 42

²¹ Fališevac D., *Fra Andrija Kačić Miošić i kultura njegova doba*: zbornik radova sa znanstvenog skupa Fra Andrija Kačić Miošić i kultura njegova doba, HAZU, Zagreb, 2007. str.424

od Lavčana Juričević kneže,
a od Župe mladi krajišnici.²²

Što se tiče konkretno različitih tiskanih djela pojedinih autora koje je Kačić koristio, na prvom mjestu su ona Pavla Vitezovića²³. Vitezović je Kačiću bio pouzdan i vjerodostojan izvor te njegove knjige smatra istinitima i točnima te stoga preuzima i njegovu metodologiju. Tako primjerice koristi dijelove Vitezovićeve *Kronike*, no i latinskih djela poput *Croatia rediviva*, *Plorantis Croatia saecula duo* i slično.²⁴

Nadalje, Kačić koristi i *Kroniku* od Antuna Vramca posebice pri opisu najranijih hrvatskih bitaka sa Turcima. Također kao izvor mu je služio i Juraj Šižgorić najviše za opis grada Šibenika. Pri opisu dalmatinskih krajeva Kačić je koristio kao izvor i djela Šibenčanina Dinka Zavorovića, posebice na talijanskom jeziku te i Trogiranina Ivana Lucića. Kačić je našao korisne informacije i u djelima Josipa Bedekovića Komorskog, Sebastijana Slade, Ivana Tomka Mrnavića²⁵ i brojnih drugih.²⁶

Kao što je već prethodno navedeno, za Kačića su bili najvažniji historiografski izvori, stoga je proučavao djela brojnih povjesničara, posebice talijanskih. Tako svakako valja istaknuti Giovannia Sagreda²⁷ koji je bio Kačićev najvažniji historiografski izvor jer se na njega pozivao više od stotinu puta. Sagredo je pisao jednostavnim i razumljivim jezikom stoga Kačić nije imao problema sa razumijevanjem njegovih riječi i opisa te ga je zato toliko koristio i čak preporučivao. Uz njega važan izvor mu je bio još jedan talijanski povjesničar Cesare Baroni. Naime, Baroni je napisao *Crkvene anale* te je imao netrpeljiv stav prema Grcima, radi crkvenog raskola, koji je Kačić preuzeo. Nadalje, izvor mu je bio i povjesničar Giovanni Niccolo Doglioni²⁸ koji je podosta utjecao na samo Kačićevo poimanje povijesti. Također, Kačiću su

²² Kolumbić, N., *Hrvatska književnost 18.st.* u: Dani Hvarškoga kazališta XXI, Split 1995., str.165

²³ Pavao Vitezović, hrvatski povjesničar, književnik i leksikograf. Napisao je veći broj pjesničkih, historiografskih i leksikografskih djela. prvi je put upotrijebio u svojem prvom pjesničkom djelu na hrvatskom, *Odiljenje sigetsko* (Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=64910> preuzeto, 01.07.2020.)

²⁴ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str. 43

²⁵ Ivana Tomka Mrnavića Kačić spominje i u posveti „ *diploma bi na svitlost dana od pris.gosp. Tomka Mrnavića u Rimu na 1630.*“ (Botica, 2003.)

²⁶ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str. 44

²⁷ Giovanni Sagredo, talijanski diplomat i pisac, *Njegovo djelo Povijesne uspomene na osmanske vladare* (*Memorie storiche di monarchi ottomani*, 1673). vrijedan su izvor za povijest XVIII. Stoljeća (Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=53992> preuzeto, 01.07.2020.)

²⁸ Giovanni Niccolo Doglioni, bio je matematičar i talijanski bilježnik Bio je autor brojnih kronoloških djela i nekih rasprava o kozmografiji i kronologiji. (Wikipedija https://it.wikipedia.org/wiki/Giovanni_Nicol%C3%B2_Doglioni , preuzeto 01.07.2020.)

pomogle i brojne talijanske kronike, posebice *Fragmenti istorici della guerra in Dalmazia* i *Istoria della Republica di Venezia*.²⁹

Kačić nije proučavao samo talijanske povjesničare već je i one ugarske tako za ugarske teme najvažniji mu je izvor djelo Janosa Thuroczyja te je proučavao i građu Ioannisa Georgiia Schwandtneria koji mu je ključan izvor za Sigetsku bitku³⁰ o kojoj će kasnije u radu biti i riječ.

Nadalje, treba istaknuti i kako mu je kao izvor služilo i djelo *Ljetopis popa Dukljanina*³¹ koji je našao u Orbinijevu djelu, ali i u latinskom prijevodu Marka Marulića.^{32 33}

Osim gore navedenih pisaca i djela Kačić se u svom radu pozivao na još mnoge autore i knjige, a točna informacija o kolikom broju izvora je riječ nikada se neće znati.

Također, osim historiografskih izvora Kačić se služio i diplomatskom građom te usmenim predajama kao što je već ranije rečeno. Što se tiče diplomatske građe koju je Kačić proučavao i ukomponirao u svoje djelo svakako treba istaknuti vrlo rijedak dokument koju mu je služio kao izvor za pjesmu broj devetnaest- *Pisma od Stipana Tomaševića oliti Kristića, kralja bosanskoga*. Naime, taj dokument svjedoči kako je Kačić nastojao pronaći vrijedne i rijetke dokumente i što zornije ih obraditi te na taj način točno prikazati povijesnu istinu. Time je Kačić dokazao kako diplomatska građa može biti odličan izvor i za pjesnike i kako se može obraditi na poetski način. Iz tog razloga Kačića kao autora gledamo sa dva aspekta jedan je onaj u kojem je on dokumentalist, to jest povjesničar, a drugi je onaj gdje je Kačića pjesnik odnosno vizionar.³⁴

²⁹ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik, „Kačić“. Zagreb.2003., str. 44-49

³⁰ Isto.55

³¹ Ljetopis popa Dukljanina pripovjedni je izvor iz XII. stoljeća. Djelo je napisao, svećenik barske crkve, koji se obično naziva Pop Dukljanin. On navodi da je djelo, koje on naziva *Kraljevstvo Slavena (Sclavorum Regnum)*, preveo sa slavenskoga na latinski, te je napisao ono što je pročitao ili slušao od starijih. Djelo nije sačuvano u originalnom obliku te postoje brojne redakcije. Tzv. hrvatsku redakciju Ljetopisa pronašao je početkom XVI. st. splitski patricij D. Papalić, ona je napisana hrvatskim jezikom i ćirilicom. Razlikuje se od latinske redakcije. (Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=37723> preuzeto 15.7.2021..)

³² Marko Marulić hrvatski je književnik i humanist, smatra se ocem hrvatske književnosti. Budući da je većinu djela napisao na latinskom jeziku, najčešće se potpisivao kao Marcus Marulus Spalatensis ili Marcus Marulus Delmata tj. Marko Marulić Splitsčanin i Marko Marulić Dalmatinac. (Biografija, <https://www.biografija.com/marko-marulic/> preuzeto 15.7.2021..)

³³ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik, „Kačić“. Zagreb.2003., str.46

³⁴ Isto.str.58-61

Kačić se služio još brojnim diplomama koje su bile pokaz različitih privilegija, nagrada za junaštvo i slično. Kačiću su takvi dokumenti bili od velike važnosti i služili su mu kao polazište koje je potom razradio na književni način i na koncu pretvorio u književno djelo.³⁵

Valja se osvrnuti i na već spomenutu usmenu predaju koja je također Kačiću bila od velike pomoći. Naime, zanimanje za folklor i usmenu predaju jako je izraženo u osamnaestom stoljeću jer su tadašnji autori nastojali sakupiti što više narodnih blaga i zapisati ih kako bi ono ostalo sačuvano. Nadalje, Kačić je imao namjeru tematizirati folklorne običaje kao dokaz, odnosno kao svjedočanstva starine naše kulture.³⁶

Doduše, Kačiću je više vjerovao zapisanim riječima, no nekoliko puta u svom *Razgovoru* navodi da je nešto preuzeo iz narodnih pjesama:“.. *viruj pobre, tako pisma kaže.* “ Naime, Kačić se koristio i davorijama³⁷ i svidodžbama³⁸ koje je jasno razlikovao. Kada je želio nekog junaka istaknuti naveo je :“*od njega se pivaju popivke.* “³⁹

Usmena predaja je sadržavala povijesno sjećanje u različitim narodnim pričama i pjesmama jer su govorile o stvarnim događajima te su iz tog razloga Kačiću služile kao izvor. No, Kačiću je ipak bilo važnije ono što je zapisano i potvrđeno u obliku dokumenta.⁴⁰

³⁵ Isto.str.60

³⁶ Fališevac D., *Fra Andrija Kačić Miošić i kultura njegova doba*: zbornik radova sa znanstvenog skupa Fra Andrija Kačić Miošić i kultura njegova doba, HAZU, Zagreb, 2007. str.407

³⁷ Davorija, vrsta uglazbljene lirsko-epske pjesme. Ima obilježje programske borbene, ratne pjesme (Kriegslied), u glazbenom smislu s osobinama patetične koračnice (Hrvatska enciklopedija, preuzeto 20.07.2021.)

³⁸ Svidodžbe, raznovrsna usmena kazivanja

³⁹ Botica, S.*Andrija Kačić Miošić.* Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik,„Kačić“. Zagreb.2003., str.61

⁴⁰ Isto.str.63

3. ANALIZA RAZGOVORA UGODNOG NARODA SLOVINSKOG

Razgovor ugodni naroda slovinskog sastoji se od 136 pjesama koje su raspoređene kronološki. Fabularno gledano pjesme se mogu podijeliti u četiri skupine koje su prikazane u grafikonu ispod.

Grafikon 1. Fabularni ustoj Razgovora ugodnog naroda slovinskog

1.skupina	2.skupina	3.skupina	4.skupina
<ul style="list-style-type: none">• 53 pjesme• vjerno prikazana povijesna zbilja	<ul style="list-style-type: none">• 30 pjesama• slobodniji odnos prema povijesnoj zbilji	<ul style="list-style-type: none">• 50 pjesama• Kačićevo poimanje povijesti	<ul style="list-style-type: none">• 6 pjesama• motivi hrvatske usmene epike

Izvor: autorica prema *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, Andrija Kačić Miošić

Nadalje, pjesme prve skupine su načinjene na način da zadanu tema, odnosno motive pjesnik transformira u deseteračke stihove po svim pravilima epske pjesme. Pjesme nakon proznog uvoda počinju najčešće riječima : *slidi pjesma*.⁴¹

Pjesme druge skupine slične su fabularno pjesmama prve skupine te su također oslonjene o povijesne izvore. U ovim pjesmama nije svugdje navodio povijesne uvode, no u nekima od

⁴¹ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik, „Kačić“. Zagreb.2003., str.99

njih govori kako ih je preuzeo iz Sagreda, Barlecija, i drugih. Osim toga, pjesme ove skupine je nerijetko započinjao riječima : „*da je tako u spisima*“. ⁴²

Što se tiče pjesama treće skupine one su drugačije u fabulnome tijeku od pjesma prve i druge skupine te je ovdje Kačić pisao i o drugačijim temama. Naime, Kačić se želio predstaviti kao pouzdani pripovjedač, kao *poeta doctus* te želi iskazati vlastito mišljenje. U ovim pjesmama gradi fabulu na način da se dopadne čitaocu i da njegovo djelo bude korisno. Pisao je o velik herojima i bitkama te je veličao hrvatsko junaštvo.⁴³ Stoga ta treća skupina pjesama je posebna po fabuliraju te će se dalje u radu pozabaviti upravo pjesmama iz ove treće skupine, prikazat će se pjesma o Sigetskoj bitki koja je od velike važnosti za hrvatski narod te će se vidjeti na koji je način Kačić prikazao glavnog aktera, odnosno junaka bitke- Nikolu Šubića Zrinskog.

U četvrtu skupinu pjesama spadaju pjesme koje su napisane na temelju hrvatske usmene tradicije. Kačić je dobro poznao i slijedio modele usmene epike te tako njegove pjesme imaju tipizirane početke, najave radnji, prikaz temeljnog problema te zatim tipizirana razrješenja problema i klišeizirani završetak. ⁴⁴

3.1.Raspored tema

I prvo i drugo izdanje djela započinje predgovorima. Predgovor prvoga izdanja *Razgovora ugodnog* nosi naziv *Bratu štioću*. Predgovor započinje riječima: „*Po naravi je čovika svakoga svoj narod faliti, uzdizati i uzveličavati, i zato vide se mnoge knjige na svitlost iznesene, u kojim se štiju kralji, duke, markeži, knezovi, gospoda, vitezovi, junaci i njiova junaštva...*“ Autor ovim riječima napominje kako je prirodno da svaki narod hvali svoje junake i heroje, nadalje, u nastavku Kačić govori kako je njegovo djelo namijenjeno najnižim slojevima - seljacima i čobanima te iz tog razloga piše njima lakim jezikom. Nakon toga Kačić govori o svojim ciljevima, naime, navodi kako je njegova ideja da podučni narod o vlastitoj prošlosti te da je njegova namjera didaktičke naravi. ⁴⁵

⁴² Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str.99-100

⁴³ Isto. str.100

⁴⁴ Isto.str.109

⁴⁵ Andrija Kačić Miošić, *Razgovor ugodni narodaslovinskoga, Korabljica, Zora*, Matica hrvatska, Zagreb, 1967.

Predgovor drugog izdanja nosi naziv *Pripoljubljenomu štioču*. Ovdje se u predgovoru izravno obraća čitaocu sa izrazom *moj ljubezni štioče* te napominje svrhu svoga drugoga izdanja. On govori kako mu je cilj bio prije svega proslaviti Boga te potom da njegov narod dobije saznanja o slavnim junacima i ličnostima svoje povijesti. Nadalje, odmah u predgovoru spominje i samog pripovjedača starca Milovana. Na kraju je i istaknuo da ako netko smatra da njegovo djelo nije dovoljno dobro da ga može slobodno popraviti i poboljšati te učiniti vrijednijim. :„...*Ako se naslađuješ u zgrađam narešenim, evo sam ti kamenje pripravio, pilaj ji, teši ji i kreši ji s tvojizim alatom, koga si stekao, ter načinjaj visoke, plemenite i gospodske palače...*“⁴⁶

Predgovor drugoga izdanja *Razgovora ugodnog* sadržava i posvetu koja nosi naziv *Prisvitli gospodine*, a odnosi se na Luku Ivanovića. U predgovoru Kačić spominje imena vaćnih junaka koje želi opjevati, a koji su radili za dobrobit slovinskoga naroda, primjerice Jure Kastriotić i Janko Sibirjanin. Na kraju ponovno govori o razlozima svog pisanja, što možemo vidjeti u slijedećem citatu: „...*Ova dakle i druga mnoga dostojanstva pritežu mene, da ovi moj trud, premda mlohav i neuredan, Vašemu Gospodstvu Prisvitlomu prikazati i posvetiti imam, komu želeći svaku sreću i čestitost nebesku i zemaljsku vazda se nazivljem.*“⁴⁷

Djelo započinje pjesmom *Radovan i Milovan* koja je napisana u obliku dijaloga između dva starca: Radovana i Milovana. Radovan nagovara Milovana da uz gusle opjeva slavne bitke i ratove hrvatske povijesti. Što je vidljivo u sljedećim stihovima, citiram :

*Kadno lani prođe niz Kotare
i pronese gusle javorove
ter zapjeva pjesmu od junaka
jedne slaviš, druge ne spominješ.*⁴⁸

Milovan je na to pristao te je ujedno on i pripovjedač cijelog djela .Dakle, Kačić je izmislio pripovjedača i prikazao ga kao slijepog starca, pjevača i guslača Milovana. Naime, Milovan ide od Skadra do Kotara te govori, odnosno pjeva o junačkoj slavenskoj povijesti.⁴⁹

⁴⁶ Andrija Kačić Miošić, *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, Korabljica, Zora, Matica hrvatska, Zagreb, 1967, str.34.

⁴⁷ Isto.str.31

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Botica, *S.Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik„Kačić“. Zagreb.2003., str.99

Tematski, pjesme su vrlo različite no ono što ih povezuje jest rodoljubna tematika. Pjesme možemo podijeliti u tematske skupine te bi tako prvu tematsku skupinu činile pjesme koje Kačić posvećuje kraljevima, velikanima i carevima koji su obilježili povijest sve do pada Carigrada 1453.godine. To su primjerice Jelena Križarica⁵⁰, Konstantin Veliki⁵¹ te glavni junak Jure Kastriotić Skenderbeg, južnoslavenski vladari i slično.⁵² U tablici ispod je prikaz naslova tih pjesama.

Tablica 1. Naslovi pjesama prve tematske skupine

3.	Konstantin Veliki i sv. Jelena Križarica
4.	Četiri sv. Imenjaka
5. - 21.	Vladari južnoslavenskih naroda (Radoslav, Pavlimir, Tješimir, Stefan Vojislav, Stefan Uroš..)
22. – 38.	Junačka djela Jure Kastriotića – Skenderbega
39. – 44.	Pjesme o Ivanu Hunjadi – Janku Sibirjaninu
45. – 47.	Pjesme o padu Carigrada

Izvor: autorica prema : *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, Andrija Kačić Miošić

Drugu tematsku skupinu pjesama čine one pjesme koje su bazirane na turske ratove i osvajanja od pada Carigrada do poraza Turaka u Beču. U pjesmama ove skupine veliča se hrvatsko junaštvo te se govori o turskim razorima i nedaćama koje su prouzročili. U ovom djelu prikazane su hrvatske plemićke obitelji⁵³. Neke od pjesama ove skupine su : *Borbe s Turcima izvan mletačke granice – Zrinski*, *Pjesma o junacima iz kuće Vukčevića* *Pjesma o Anti Grabovcu i ostalim junacima iz pojedinih kuća* i slično.

⁵⁰ Jelena Križarica bila je majka cara Konstantina Velikoga koja je prema predaji, pronašla drvo križa na kojem je Krist bio razapet Preuzeto <http://enciklopedija.lzmk.hr/clanak.aspx?id=17103> , preuzeto 25.08.2021.

⁵¹ Konstantin veliki bio je nezakoniti sin cara Konstancija I., koji ga je odgojio u vojnim logorima. Nakon očeve smrti vojska ga je 306. u Britaniji proglasila za cara. Cijela Konstantinova vladavina bila je obilježena osnovnom težnjom: izgraditi političku dogmu da je car, kao Kristov namjesnik, i državni i crkveni poglavar. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=32879> , preuzeto, 15.08.2021.

⁵² Šoljan, *Fra Andrija Kačić Miošić u Americi*: predavanja sa znanstvenih skupova o fra Andriji Kačiću Miošiću održanih u Torontu 27. studenoga i Bostonu 7. prosinca 2004. godine, Kačić: Zbornik Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja, sv. XXXIX. – XL., Split, 2007. – 2008., str.57

⁵³ Šoljan, *Fra Andrija Kačić Miošić u Americi*: predavanja sa znanstvenih skupova o fra Andriji Kačiću Miošiću održanih u Torontu 27. studenoga i Bostonu 7. prosinca 2004. godine, Kačić: Zbornik Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja, sv. XXXIX. – XL., Split, 2007. – 2008., str.57

Treću tematsku skupinu čine one pjesme koje govore o ratovima za oslobođenje od turske vlasti te o hrvatsko-ugarskim junacima i velikanima. Zanimljiva je činjenica da autor nikada ne spominje tko je pobjednik rata te ne govori o ishodu samog rata. Dakle, Kačić nije spominjao gubitnike i pobjednike već se osvrtao na probleme samog ratovanja te sve posljedice koje rat sa sobom donosi. Nadalje, osim hrvatskih velikana autor spominje i druge velike povijesne ličnosti, primjerice slovinske kraljeve. Također je vrlo zanimljivo kako hvali i turske junake što ukazuje na to da on ne umanjuje tuđa dostignuća, pa tako ni ona od neprijateljske strane te također time je vidljivo i Kačićovo poštovanje prema drugim narodima.⁵⁴

3.2. Kačićev stil

U svom stvaralaštvu, Kačić, nastoji sačuvati povijesnu vrijednost te prikazati povijesnu istinu.⁵⁵ On nastoji da istina bude u temelju književnog djela te ju želi prikazati na jednostavan i prirodan način bez ukrašavanja.⁵⁶

Kačić je bio čvrsto vezan za povijesne događaje koji su potkrijepljeni povijesnim dokumentima te je njegovo glavno načelo da bude vjeran istini. Zanimljivo je također kako je za njega istina nešto nepromjenjivo te stoga u njegovim djelima nije prisutna ni nadređenosti ni podređenosti književne istine nad povijesnom ili obrnuto.⁵⁷

Pri kreiranju svojih djela Kačić polazi od pretpostavke kako je narodu lakše čitati ono što im je poznato, odnosno ono u čemu su sami sudjelovali, stoga značajan dio njegove pjesmarice zauzimaju pjesme koje se odnose na kulturnu tradiciju. Kačić je nastojao predočiti što više pjesama sa narodnim pučkim juncima i na najveći mogući način uveličati pučka junaštva te se zato pozivao na mnoge narodne predaje i pučke pjesme. No, valja istaknuti kako

⁵⁴ Isto.

⁵⁵ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str.69

⁵⁶ Fališevac D., *Fra Andrija Kačić Miošić i kultura njegova doba*: zbornik radova sa znanstvenog skupa Fra Andrija Kačić Miošić i kultura njegova doba, HAZU, Zagreb, 2007. str.420

⁵⁷ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str.69-70

se ponekad završetci pojedinih narodnih pjesama razlikuju od onoga što je Kačić napisao jer je on nerijetko uljepšavao krajeve, odnosno „udovoljavao čitatelju“.^{58 59}

Nadalje, kako Botica kaže : „*Kačić je prenositelj istine koju čuvaju povijesni dokumenti, a njegove su pjesme samo dio te autentične istine.*“ Naime, Kačić je znao da mora biti oprezan i imati mjeru kada govori o povijesnim događajima te ih je ponekad malo modelirao. Također, nastajao je prikazati samo pozitivne strane svoga naroda te su zato u njegovim pjesmama prisutni motivi junaštva, slavoljublja, čovječnosti, osjećajnosti i slično. On je iz pravih povijesnih događaja izvukao najbolje događaje te ih predočio u stihove jer je znao da je njegovim čitateljima njegovo djelo jedina i prava povijest jer za drugo nisu ni znali.⁶⁰

Također, kada govorimo o Kačićevom stilu ne smijemo zaboraviti da je on prije svega bio i franjevac. Stoga njegova pobožnost oblikovala je njegovo osobno mišljenje koje se naravno u nekim trenucima razilazi sa objektivnom istinom. Isto tako njegova pobožnost pridonijela je njegovom ugledu i važnosti.⁶¹

Nadalje, treba naglasiti da je njegov stil bio obilježen jednostavnošću te da nije težio visokom stilu već se više koncentrirao na racionalističko prikazivanje povijesti. Koristio se jednostavnom terminologijom, jezikom i stilom kako bi ga svi mogli razumjeti.⁶² No, njegovo bitno stilsko obilježje su uobičajene metafore koje koristi pri opisu junaka, primjerice : mač, vojna slava te osim toga koristi i dramske situacije. Također, on svoje pjesme piše na način da opširno prepričava i razrađuje određenu priču. Tako njegov način pisanja obilježen je poučno-didaktičkim stilom, što je karakteristično za razdoblje prosvjetiteljstva. Iz tog razloga Kačić se smatra autorom prijelaznog razdoblja jer u njegovim pjesmama vidljivo je predromantičarsko zanimanje za narodno pjevanje, no također i prosvjetiteljska obilježja.⁶³

⁵⁸ Kačić je nudio ponešto ukrašena rješenja kako bi čitatelji mogli povoljno primiti njegovo djelo te je razvio niz svojih formula koja se nazivaju „kačićevskim rješenjima“ (Botica, 2003.)

⁵⁹ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str.65

⁶⁰ Isto.str.74

⁶¹ Frangeš, I. *Povijest hrvatske književnosti*. Matica hrvatska-Cankarjeva založba.Zagreb Ljubljana.1987.,str.119

⁶² Mrša, *Fra Andrija Kačić Miošić u Americi*: predavanja sa znanstvenih skupova o fra Andriji Kačiću Miošiću održanih u Torontu 27. studenoga i Bostonu 7. prosinca 2004. godine, Kačić: Zbornik Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja, sv. XXXIX. – XL.,Split, 2007. – 2008., str. 99

⁶³ Kombol,M.;Novak-Prosperov, S. *Hrvatska književnost do narodnog preporoda*. Školska knjiga.Zagreb.1992.,388

Kačićevo stvaralaštvo ima didaktičnu funkciju, odnosno prosvjetiteljsku. On je bio „učitelj povijesti“ svoga naroda te je osvrnuo na sve slojeve društva, od najviših do najnižih kojima svoje djelo i posvećuje.⁶⁴

3.3.Kačićeva terminologija

Ivan Pederin ističe kako se Kačić koristi terminima koji su povijesno potkrepljeni, za razliku od narodne pjesme. Kačićevi termini i izrazi kojima se služi, mogu se upotrebljavati i u drugim književnim djelima, bez obzira na narodnost.⁶⁵

Andrija Kačić Miošić najviše se služio terminologijom iz narodnog i usmenog pjesništva⁶⁶ Također, vrlo često koristi geografske pojmove te se javlja i dvorska terminologija kao i vojna. Često koristi i vojne nazive koje se odnosi na titule i činove, npr. plemić, ban, kralj...⁶⁷

Kačićeva terminologija bila je iznimno važna jer je Kačić bio „učitelj svog naroda“, on je bio izvor učenja nazivlja neukoga puka. Ljudi koji su čitali njegova djela učili su o svojoj vlastitoj povijesti te iz toga razloga koristi vrlo lak jezik koji je prilagodio narodu kako bi ga približio nečitanom čovjeku. Nadalje, u pjesmama putem glavnog lika nastoji predočiti važne ljudske osobine kao što su čovječnost, hrabrost, osjećajnost...⁶⁸

⁶⁴ Musa, Š, *Andrija Kačić Miošić i njegovi prosvjetiteljski i jezični doprinosi*, Zadar, 2007, str.257

., https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=26727, preuzeto 20.07.2021.

⁶⁵ Pederin, I., *Kritika*, dvomjesečni časopis za kritiku umjetnosti i kulturnopolitička pitanja, knjiga 4, Zagreb, 1971., str. 43-50

⁶⁶ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik, „Kačić“. Zagreb.2003., str.144

⁶⁷ Pederin, I., *Kritika*, dvomjesečni časopis za kritiku umjetnosti i kulturnopolitička pitanja, knjiga 4, Zagreb, 1971., str.43-50

⁶⁸ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik, „Kačić“. Zagreb.2003., str.145

4.INTERPRETACIJA PJESME – PISMA OD BANA ZRINOVIĆA I CARA SULEJMANA TREĆEG KOJI OBSIDE SIGET UNGARSKI I POD NJIM UMRI NA 1566.

Pjesma pod brojem 54. posvećena je junaštvu i smrti Nikole Šubića Zrinskog. Kačić je već ranije u pjesmi – *Pisma od kuće Frankopanovića* govorio o slavnom Nikoli Šubiću Zrinskom, što nije ni čudno s obzirom na povijesnu važnost Nikole Šubića Zrinskog za hrvatski narod, citiram dio iz Pisme od kuće Frankopanovića:

Svuda slave Zrinovića bana

i mladoga kneza Frankopana,

kano da su s neba doletili

*i od vika na nebesih bili.*⁶⁹

Osim u toj pjesmi, Kačić, lik Nikole Šubića Zrinskog spominje i u drugim pjesmama jer je Zrinski Kačićev usporedni korelat za junaštvo. Tako primjerice i u pjesmi broj 64- *Pohvala za Mišu Vučkovića* pojavljuje se Šubićevo ime, također kao i u pjesmi pod brojem 94 gdje za šibenskog junaka Prkijića kaže da je *na oružju bana Zrinovića*.⁷⁰

Što se tiče same pjesme o banu Nikoli Šubiću Zrinskom ona je tipična kačićevska pjesma jer zadovoljava sve forme i norme Kačićeva stvaralaštva. Pjesma ima izrazito jak početak, što je svojstveno Kačiću, te također ima i likove koji su u suprotstavljenom odnosu i čiji sukob čini okosnicu fabule. U nastavku analizirat će se sama pjesma, no prije toga valja ponešto reći o samom Nikoli Šubiću Zrinskom i Sigetskoj bitki iz perspektive povijesnih izvora.

⁶⁹ Andrija Kačić Miošić, Razgovor ugodni naroda slovinskoga, Korabljica, Zora, Matica hrvatska, Zagreb, 1967, str.481

⁷⁰ Botica, S.*Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik„Kačić“. Zagreb.2003., str.159

4.1.Povijesni izvori o Nikoli Šubiću Zrinskom i Sigetskoj bitci

Nikola Šubić Zrinski bio je bio je sin Nikole Zrinskog i krbavske kneginje Jelene Karlović, sestre hrvatskog bana Ivana Karlovića. Nikola je bio vješt vojnik koji je ratovao s Osmanlijama od svojih mladih dana. Istaknuo se već u svojoj dvadeset i prvoj godini u obrani Beča 1529. godine te ga je tadašnji car Karlo tada nagradio zlatom i konjem. Nadalje, veliku slavu je stekao 1542. godine kada je s 400 Hrvata spasio Peštu od sigurne. Zbog njegovog junaštva car i kralj Ferdinand I., 24. prosinca 1542. godine, izabrao ga je za hrvatskog bana.1546. Nikole je dobio i Međimurje. Od 1561. godine je bio zapovjednik Sigeta kao i kapetan na desnoj obali Dunava. Nikola Šubić Zrinski bio je glavni nosioc obrane u ratovima protiv Osmanlija u doba kada je hrvatski kraj sveden na ostatke ostataka.⁷¹

Slika 5.Nikola Šubić Zrinski

Nadalje, velika prekretnica dogodila se godine 1566. kada se Sulejmanu Veličanstvenom⁷² na putu prema Beču našao Siget. U trenutku opsade Zrinski imao dvije tisuće tristo boraca koji su većinom bili Hrvati. S druge je strane sultan Sulejman II. imao devedeset

⁷¹ Črnko F.: *Nikola IV. Zrinski i opsada Sigeta (1566.)*, u: Nikola Zrinski. Branitelj sigeta grada, pretisak izdanja Antuna Šimčika iz 1931., Hrvatsko književno društvo Sv. Jeronima, Zagreb, 2016., str.13

⁷² Sulejman Veličanstveni bio je najduže vladajući sultan Osmanlijskog Carstva od 1520. do svoje smrti 1566. godine. Tokom njegove vladavine, Osmanlijsko Carstvo je doseglo svoj vrhunac i postalo svjetska sila.

tisuća vojnika i tristo topova. Zrinski je dobro opskrbio grad te je tražio od svih vojnika da mu dadu prisegu da će se boriti do smrti.⁷³

No, bez obzira na statistiku, Siget nije bilo tako lako osvojiti kako se činilo te je sigetska vojska nanosila teške gubitke osmanskoj vojsci. Iz tog razloga veliki vezir Sokolović poslao je Zrinskom strjelicu s pismom u kojem mu govori da će mu darovati čitavu Hrvatsku ako mu preda Siget, no Zrinski je to odmah odbio. Sulejman je tada Zrinskome oteo najstarijeg sina⁷⁴ Jurja u Međimurju, te traži da mu preda grad ukoliko ga želi živa, a potom su poslali više pisama na hrvatskom, mađarskom i njemačkom jeziku, u kojima su pozivali branitelje da uludo ne gube glave, nego neka se predaju pa će ih sultan još i nagraditi. Iako su znali kako ne postoje nikakvi izgledi da im pristigne pomoć, Zrinski i branitelji se nisu ni jednog trenutka pokolebali nego su ostali vjerni svojoj prisezi.⁷⁵

Osmanlije su 7. rujna zapalile grad i očekivale predaju, no to se nije dogodilo. Zrinski i preživjeli junaci odlučili su se za juriš te su junački poginuli, skupo prodajući svoje živote, no sa ciljem. Mrtvom Nikoli Zrinskom janjičarski je zapovjednik dao odsjeći glavu. Ova bitka bila je jedna od prvih prekretnica u osmanskim naletima prema zapadu Europe stoga zauzima značajno mjesto ne samo u hrvatskoj povijesti već i europskoj.⁷⁶

Slika 6. Sigetska bitka

⁷³ Mirošević F., i dr.: *Povijest za drugi razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 1997., str.284-286

⁷⁴ Nikola Šubić Zrinski bio je u braku sa Katarinom Frankopan od 1543. godine, u tom braku rodilo se mnogo djece. Najpoznatiji je spomenuti sin Juraj (IV.) Zrinski. Među ostalim Nikolinim potomcima najznačajniji su njegov unuk Juraj (V.) Zrinski, te praunuci Nikola i Petar. Njegova kćer Katarina Zrinska je bila prva supruga ugarskog palatina Györgya Thurzó

⁷⁵ Mirošević F.idr.: *Povijest za drugi razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 1997., str.284-286

⁷⁶Isto.

4.2. Kačićev prikaz Nikole Šubića Zrinskog i Sigetske bitke

Već spomenuta pjesma započinje vrlo snažno što je tipično za Kačića i narodnu pjesmu.⁷⁷ Tako na početku prikazan je lik osmanskog sultana Sulejmana koji je bolestan i kojega veziri pitaju što mu je, na što on odgovara, citiram :

*„ ...Prođte me se, paše i veziri!
Nije meni starost dodijala,
već nevirni Zrinović Nikola,..“⁷⁸*

Dakle, sultan Sulejman govori kako je njegov najveći problem Nikola Šubić Zrinski koji mu je već nanio brojne gubitke i iz tog razloga želi ga pobijediti i na koncu ubiti, :

*Nit ću živit ni veseo biti,
dok ne smaknem dušmanina moga
Zrinovića, bana rvatskoga,
koji mi je puno dodijao.“⁷⁹*

Nadalje saznajemo kako sultan traži od svog paše Sokolovića da pripremi vojsku i da krenu prema Sigetu i da ga osvoje. Sultan se nekoliko puta zaziva Boga i moli ga za pomoć, :
„Ako nami Bog i srića dade..“ Nakon toga Kačić je opisao dolazak velike osmanske vojske pred Siget i prikazao je reakciju Nikole Šubića Zrinskog, koji je bodrio i hrabrio svoje vojnike. Nikola Šubić Zrinski bio je svjestan da je osmanska vojska nadmoćnija i mnogobrojnija, : *„svaki udri na deset Turaka, sam Zrinović oće na dvadeset...“* no nije želio da njegova vojska odusta:

*„Ako bi se koji junak naša
ter spomene, da se pridademo,
staviću ga na višala tanka,*

⁷⁷ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003., str.100

⁷⁸ Andrija Kačić Miošić, *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, Korabljica, Zora, Matica hrvatska, Zagreb, 1967, str.481

⁷⁹ Isto.str. 482.

*da bi bila ista moja majka!*⁸⁰

Nakon toga Kačić opisuje kako je Siget dobro pripremljen i opskrbljen za bitku te potom opisuje strategiju koju je Zrinski predstavio svojoj vojsci te potom kreće opis bitke. Kačić je bio jako detaljan i pedantan u svojim prikazima i opisima bitaka i junaka te stoga saznajemo puno detalja. Tako saznajemo i brojke koliko je vojnika u kojem trenutku poginulo tijekom bitke, primjerice : „ *Tu pogibe sileni Turaka ,oko trijest i veće iljada,* “

Iduće saznajemo kako se Sulejman Veličanstveni obratio Nikoli Šubiću Zrinskom te da ga je nagovarao da se preda, no za Zrinskog predaja nikada nije bila opcija. Nakon što je Zrinski odbio sultana, sultan je naredio svojim vojnicima da pod svaku cijenu moraju ući u Siget, citiram:“ *"Zapovida care Sulemane,*

*da kašteo tvrdi osvojimo;
ako li ga osvojit ne ćemo,
žive će nas mećat u topove
i s nami će njega uzimati."*⁸¹

Nadalje, Kačić je u pjesmi i prikazao kako se sultan Sulejman radi Nikole Šubića Zrinskog i njegove ustrajnosti i razbolio te potom i umro, no to nitko nije znao osim paše Sokolovića, što je prikazano u stihovima:

*„ To izusti, a dušicu pusti
na kriocu Sokolović-paše,
da od vojske i ne znade niko
pod Segetom, pod bijelim gradom.“*⁸²

Ono što je prisutno u pjesmi, a što je karakteristika narodnih pjesama, a ujedno i Kačićeva stila jest motiv iščekivanja. Tako i u ovoj pjesmi vidljivo je kako se Šubić Zrinski se na početku nadao da će stići pomoć od cara Maksimilijana⁸³ te da će on i njegovi vojnici uspjeti

⁸⁰ Isto.

⁸¹ Isto str.484.

⁸² Isto.

⁸³ Maksimilijan II. 1562. postao kralj Češke, 1563. hrvatsko-ugarski kralj, a 1564. rimsko-njemački car.

izvući. No, Zrinski je uskoro postao svjestan da on i njegova vojska neće uspjeti dočekati pomoć, što je vidljivo u stihovima:

„A ne će nam dobra pomoć doći

od cesara Maksimilijana.

Obranit se Turkom ne možemo

da vitežko dilo učinimo.“⁸⁴

Zrinski kada je shvatio da nemaju izgleda odlučio se za junački marš u smrt. Nastojao je sa ono malo vojnika što mu je ostalo pobiti što više osmanske vojske i tako ponosno i hrabro umrijeti.

Citiram : *„Otvorimo od kaštela vrata*

ter na sablje dočekajmo Turke:

lipše nam je slavno poginuti

nego živi upasti u Turke.“⁸⁵

Zrinski ni pod koju cijenu nije želio završiti u turskim rukama te je stoga odlučio da on i njegova vojska junački poginu. Kačić je zatim opisao da je Zrinski obukao najljepše ratno odijelo koje je imao te da se ukrasio perjem od ždrala i u džep stavio sto zlatnih dukata s porukom, citiram: *„Ko ukopa Zrinovića bana, neka nosi sto zlatnih dukata!* "Nakon toga Nikola Šubić Zrinski i njegovi vojnici otvorili su vrata od kaštela i krenuli na Turke te su uskoro ubijeni.

Kačić je smrt Nikole Šubića Zrinskog opisao na sljedeći način:

„U ruke se Turkom ne pridaje,

već jim ruse odsijeca glave,

al ga biše puška udarila

u zlo misto, u čelo junaško.

Mrtav bane crnoj zemlji pade,

g zemlji pade, Bogu dušu dade.

⁸⁴ Isto.

⁸⁵ Isto.str.485.

Zrinoviću, pokojna ti duša!

*Ko će Turske odsicati glave?*⁸⁶

Smrt Nikole Šubića Zrinskog ujedno je i kraj ove pjesme. Kačić je nerado prikazivao smrt hrvatskih junaka te je ova pjesma zapravo samo prisjećanje na junaka („*Mrtav bane crnoj zemlji pade*“)⁸⁷

Na temelju analize pjesme vidljivo je kako je ova Kačićeva pjesma napisana na temelju stvarnih povijesnih događaja koje je Kačić jako dobro poznao, no on je stvarnu povijesnu priču modelirao na vlastiti, pjesnički način. U pjesmi je vidljiv trag Kačićevog pjesničkog umijeća i fabuliranja jer se on želio nametnuti kao autor, kao pjesnik.

Nadalje, ova pjesma ima sve karakteristike hrvatske junačke epike jer su u njoj vidljive dvije suprotstavljene strane, jedna pozitivna, mala i bogobojazna, a s druge strane negativna, neprijateljska, velika i ohola. Stoga u ovoj pjesmi prisutni su pojmovi figure protivnika.⁸⁸

Također, vidljivo je kako Kačić svojim junacima u pjesmama nameće povijesne izazove koje oni pritom rješavaju na najdostojanstveniji i najetičniji način. Tako da na kraju bez obzira na ishod priče Kačićevi junaci su uvijek moralni i krajnji pobjednici, pa je tako i Nikola Šubić Zrinski bez obzira na poraz i na krajnju smrt ustvari Kačićev veliki junak i heroj koji zauzima značajno mjesto u Kačićevoj knjizi kao i u hrvatskoj povijesti.⁸⁹

Slika 7. Nadgrobna ploča Nikole Šubića Zrinskog

⁸⁶ Isto.str.486.

⁸⁷ Isto

⁸⁸ Botica, S.*Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik,„Kačić“. Zagreb.2003., str.100

⁸⁹ Isto.str.101

5.KAČIĆEVI JEZIČNI DOPRINOSI

Vrlo bitna stavka Kačićeva stvaralaštva i poetike općenito jest njegov jezik. Kačić je vješto koristio riječi i izraze i pažljivo ih birao.⁹⁰

Pisao je štokavskim hrvatskim književnim jezikom koji se temeljio na novoštokavskom ikavskom dijalektu. Tablicom su prikazane najvažnije odrednice Kačićeva jezika koje će se potom u nastavku rada detaljnije pojasniti.

Tablica 2. Odrednice Kačićeva jezika

PRAVOPIS	Fonološka varijanta	Korijenska varijanta
FONOLOGIJA	Ikavski refleks jata	Šćakavizmi
MORFOLOGIJA	Nesinkretizam	Nedosljednost u uporabi interfiksa
LESIK	Turcizmi	Poslovice

Izvor: autorica prema *-Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, Andrija Kačić Miošić

Najprije, što se tiče pravopisa, Kačić nije bio dosljedan u njegovoj provedbi⁹¹ te se tako pojavljuju dvije varijante: fonološka i korijenska. Fonološka varijanta vidljiva je u primjerima : *u knjizi, otpisuje, otkada* i slično. Korijenska varijanta vidi se u sljedećim riječima: *odpisuje, izpjevale, z glavom*.

Nadalje, na Kačićevu fonologiju utječe njegovo mjesto obitavanja- Makarsko područje te stoga na fonološkoj razini prevladava ikavski refleksa jata. To je vidljivo u sljedećim primjerima: *svidoči , svit, prid, posli, divojke, bila* itd. Osim ikavskog refleksa u manjem broju

⁹⁰ Botica, S.*Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik„Kačić“. Zagreb.2003., str.113

⁹¹ Od svih jezičnih odrednica, Kačić je najmanje bio dosljedan u svom pravopisu

pojavlja se i ekavski refleksa jata: *izkoreniti, ovde* i slično. Također ima i ponešto ijekavskog refleksa jata: *svijetu, bijelomu* itd. Valja svakako napomenuti i bitno obilježje štokavskih govora -uporabu šćakavizama: *godišta, godište, dopušćenja* ⁹²

Kada govorimo o Kačićevoj morfologiji valja svakako promotriti kojim se nastavcima koristi u pojedinom padežu. Tako u G množine imenica koristi nastavke –ah i –a⁹³ primjerice : gusara, junaka, knezova, pisama, (starih) kraljeva, grijeha... Što se tiče lokativa množine imenica pojavlja se nastavak –ih (po mistih, na konjih). Za D množine imenica koristi nastavk -om(junakom, grkom, poklisarom, siromahom, krstjanom, Dubrovčanom, Rimljanom. Također i nastavak– am: knjigam, državam, knjižicam, te i nastavak i nastavak – im: banim, knezim, vitezovim i nastavak – em ljudem, neznabošcem, smutljivcem, cesarovcem, sužnjem.U L množine imenica prisutni su nastavci – u: ruku, nogu,–im: po školjim, u gradovim, nastavak – am: po slovinskim državam, po dubravam, i nastavak – mam: ričmam, stvarnam... U I množine imenica javljaju su nastavci – am: stinam, stinam,s pismam, z britkim ćordam te nastavak – imam: očimam, kripostimam, nastavak – ima: slovima, nastavak –im: s banim, s darovim, krezovim, godištim, te i nastavak – ma: ričma... ⁹⁴

Iz svega gore rečenog može se uočiti kako je prisutan nesinkretizam koji je vidljivi iz različitih nastavaka za pojedine oblike navedenih padeža. Što se tiče N i Amn. imenica kod autora je vidljiva nedosljednost u uporabi interfiksa.

Nadalje, u Kačićevom leksiku vidljivo je korištenje brojnih turcizama: kabgadžije,amidža. Osim turcizama koristi se i pokojim talijanizmima. Također, za potrebe stiliziranja koristi brojne frazeološke oblike te poslovice^{95.96}

⁹² Lisac,J., Farkaš Brekalo, Loretana, *Povijest hrvatskoga jezika*. 3. knjiga: 17. i 18. stoljeće, Zagreb, 2013.,str.89

⁹³ Isto.str.184

⁹⁴ Isto. Str.176-180

⁹⁵ Korištenjem poslovice biraju se riječi koje zgušnjavaju izričaj i dobiva se značenjska punina(Botica, 2003.)

⁹⁶ Botica, S.*Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik„Kačić“. Zagreb.2003., str.114-115

6.KAČIĆEVI DOPRINOSI ZA HRVATSKI NARODNI PREPOROD

Kačićovo djelo smatra se jednim od ključnih u periodu pred preporodnog buđenja⁹⁷ iako je nastalo u sedamnaestom stoljeću. Naime, Kačić je stilizirao i okupio hrvatsko književno i kulturno nasljeđe od srednjeg vijeka, renesanse do svojih prethodnika. Na taj način želio je napraviti svojevrstni pregled povijesti hrvatskog naroda i prikazati ga svome narodu.⁹⁸ Također, Kačić nastoji ukazati na važnost *slovinstva* koje smatra snažnim okvirom koji se jedini može suprotstaviti tuđinskoj vlasti.

Nadalje, bitna stavka njegova stvaralaštva je ta da je njegovo djelo lišeno povijesno crkvenoskolastičkih obilježja te su stoga njegove poruke upućene narodu svjetovne i povijesne.⁹⁹ Tako Kačićovo djelovanje ima prosvjetiteljsku namjeru, kao što je već gore rečeno, koja upućuje na dolazak novog doba. Također, ranije smo govorili o o Kačićevim jezičnim doprinosima koji isto tako pokazuju Kačićovo nastojanje da unaprijedi hrvatski jezik doprinese njegovom razvoju i poboljšanju jezičnog standarda. Iz tog razloga Kačić se služio štokavskim hrvatskim književnim jezikom koji je temeljen na novoštokavskom ikavskom dijalektu.

O Kačićevom djelo uvelike se govorilo u razdoblju ilirskog preporoda te tada bilo mnogo čitano i tiskano. Također je i u prilogu preporodnih novina „Danica“ tiskano nekoliko Kačićevih pjesama. Tako u desetom broju „Danice“ otisnuta je prva Kačićeva pjesma *Pjesma Radovana i Milovana*.¹⁰⁰

⁹⁷ *Razgovor ugodni* bila je o najčitanija knjiga na hrvatskom jeziku, čemu su pridonijeli protuturska ideologija slovinstva i jezik djela, štokavska ikavica bliska pučkim govorima (<https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26386> (pogledano 10.8. 2021.)

⁹⁸ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik, „Kačić“. Zagreb.2003., str.116

⁹⁹ Musa, Š., Andrija Kačić Miošić i njegovi prosvjetiteljski i jezični doprinosi, Zadar, 2007, str.251 , https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=26727, preuzeto 15.08.2021.

¹⁰⁰ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik, „Kačić“. Zagreb.2003., str.120

7.KAČIĆEVO DJELO U OČIMA OSTALIH NARODA

Kačićevo djelo je od samog otisnuća privuklo zanimanje svih slojeva društva hrvatske te se naveliko čitalo. Tako je Kačićevo djelo bilo na meti i hvalitelja i kritičara, no u svakom slučaju više je bilo pozitivnih reakcija.¹⁰¹ Kačićeva popularnost u Hrvatskoj je dostatno poznata, no u ovom odlomku osvrnut ću se na recepciju Kačićeva djela u inozemstvu.

Kačićevo djelo najviše se počelo čitati u slavenskom svijetu u devetnaestom stoljeću u vrijeme predromantizma i romantizma. Tada je bilo aktualno pozivati se na slavenstvo te na narodni život stoga je Kačićevo djelo bilo prihvaćeno u svim slavenskim narodima.¹⁰²

Za Kačićevu recepciju u svijetu zaslužan je najprije Emerik Pavić koji je po uzoru na Kačića i u njegovom stilu govorio o franjevcima u Slavoniji. Emerik je također napravio i sličan predgovor kao Kačić te se na njega izravno pozvao. Nadalje, osim njega, Alberto Fortis¹⁰³ je također zaslužan za Kačićevu recepciju u inozemstvu. On je naime, Kačićevu pjesmu *Pismu od Kobilića i Vuka Brankovića* otisnuo na talijanskom jeziku. Nakon toga preveo je još Kačićeve dvije pjesme o vojvodi Janku Englezu Johnu Strangeu. No, zanimljiva je činjenica kako se Fortis nakon toga u svom djelu *Putu po Dalmaciji* osvrnuo na Kačića u negativnom tonu. Naime, Fortis je rekao kako je Kačić napčinio svoju zbirku bez imalo dobrog ukusa i kriterija. Zbog takvog stava Fortis je dobio opaske brojnih kritičara među kojima svakako treba istaknuti F.M. Appendinija koji govori Fortisu da je preolako shvatio Kačića.¹⁰⁴

Bez obzira na Fortisovu negativnu kritiku, zahvaljujući njemu Kačić postaje poznatiji diljem Europe te su radi Fortisova prijevoda prevedene tri Kačićeve pjesme na njemački jezik u zbirkama Johanna Gottfrieda Herdera.¹⁰⁵

¹⁰¹ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik, „Kačić“. Zagreb.2003., str.116.

¹⁰² Isto. Str.120

¹⁰³ Alberto Fortis talijanski pisac i prirodoslovac . Putovao je Europom, a od 1765. do 1791. boravio je u Dalmaciji i njezinu zaleđu dvanaest puta. Veliku je pozornost pobudilo njegovo dvosveščano djelo *Putovanje po Dalmaciji* koje je prevedeno na francuski, engleski i njemački jezik. Među Fortisovim etnografskim uvidima značajno je njegovo zanimanje za narodnu pjesmu Hasanaginicu, koju je objavio u izvorniku i u talijanskom prijevodu.

¹⁰⁴ Botica, S. *Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik, „Kačić“. Zagreb.2003., str.117-118

¹⁰⁵ Isto. Str.119-120

Nadalje, W.Gerhard je u svoju zbirku uvrstio dvije Kačićeve pjesme, a osim njega i grofica Rosenberg je također u svome djelu *Les Morlaques* objavila dvije Kačićeve pjesme. Osim njih valja još istaknuti kako je i Francesco Cusani u svojim djelima govorio o Kačiću i njegovu radu.¹⁰⁶

Kačić je veliku popularnost stekao kod brojnih slavenskih naroda, svakako treba istaknuti Bugare te Makedonce, Albanace i Srba. Što se tiče Srba tamo je Kačićevo djelo došlo preko Vuka Karađorđevića koji je pohvalio Kačićev rad. Nadalje, književna veza s Albancima je junak Juraj Kastriotić, a osim toga brojne Kačićeve pjesme o Skenderbegu objavljene u albanskom časopisu *Albania*.¹⁰⁷

¹⁰⁶Botica, S.*Andrija Kačić Miošić*. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik„Kačić“. Zagreb.2003., str.120.

¹⁰⁷Isto. Str.123-124

ZAKLJUČAK

Fenomen Andrije Kačića Miošića je tema koja je aktualna već stoljećima i o kojoj se još dugo može govoriti. Kačić Miošić je svojim *Razgovorom ugodnim* ostavio velik trag kako na hrvatsku tako i na europsku književnost i kulturu. Kačić Miošić je poput pravog povjesničara na svojevrsni pjesnički način opisao i prikazao stvarne povijesne događaje. On je na temelju pouzdanih izvora i provjerenih priča i spisa napravio antologijsko djelo koje nije ostalo ne zapaženo od samog nastanka pa sve do današnjih dana. Kačić je u cijelom svom radu bio dosljedan i vjeran svome stilu i načinu obrade pojedine teme te iz tog razloga njegovo stvaralaštvo ima toliku moć i vrijednost. Kačiću je bila važnija vjerodostojnost samog izvora od književnih struktura. No, bez obzira na to, njegove književne tvorevine su napravljene po književnoteorijskim postupcima i pomno su promišljene i stilizirane. Upravo u tom spoju analize stvarnih izvora i stiliziranjem istih leži ljepota Kačićeva djela i iz tog razloga, njegovo djelo jest toliko primamljivo.

Na kraju može se reći kako je Kačić napravio književni i povijesni pregled hrvatskog naroda od srednjovjekovlja do svog vremena. Kačić je napravio velik značaj i za hrvatsku tradiciju i za samu usmenu književnost koja nakon njegovog djela dobiva na većem značaju. Osim toga Kačić je utjecao i na standardizaciju i razvoj hrvatskoga jezika u osamnaestome stoljeću svojim jezičnim dosjetkama.

LITERATURA

1. Botica, Stipe. Andrija Kačić Miošić. Školska knjiga-Filozofski fakultet u Zagrebu, Zbornik „Kačić“. Zagreb.2003.
2. Črnko Franjo: Nikola IV. Zrinski i obsada Sigeta (1566.), u: Nikola Zrinski. Branitelj sigeta grada, pretisak izdanja Antuna Šimčika iz 1931., Hrvatsko književno društvo Sv. Jeronima, Zagreb, 2016.
3. Fališevac Dunja, Fra Andrija Kačić Miošić i kultura njegova doba: zbornik radova sa znanstvenog skupa Fra Andrija Kačić Miošić i kultura njegova doba, HAZU, Zagreb, 2007
4. Frangeš, Ivo. Povijest hrvatske književnosti. Matica hrvatska-Cankarjeva založba. Zagreb-Ljubljana.1987.
5. Kolumbić, Nikola, Hrvatska književnost 18.st. u: Dani Hvarškoga kazališta XXI, Split 1995.
6. Kombol, M.; Novak-Prosperov, S. Hrvatska književnost do narodnog preporoda. Školska knjiga. Zagreb.1992.
7. Lisac, Josip, Farkaš Brekalo, Loretana, Povijest hrvatskoga jezika. 3. knjiga: 17. i 18. stoljeće, Zagreb, 2013.
8. Mirošević Franko, Šanjek Franjo, Mijatović Anđelko: Povijest za drugi razred gimnazije, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
9. Mrša, Šoljan, Fra Andrija Kačić Miošić u Americi: predavanja sa znanstvenih skupova o fra Andriji Kačiću Miošiću održanih u Torontu 27. studenoga i Bostonu 7. prosinca 2004. godine, Kačić: Zbornik Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja, sv. XXXIX. – XL., Split, 2007. – 2008., str. 280.
10. Pederin, Ivan, Kritika, dvomjesečni časopis za kritiku umjetnosti i kulturnopolitička pitanja, knjiga 4, Zagreb, 1971.
11. Pet stoljeća hrvatske književnosti, Andrija Kačić Miošić, Razgovor ugodni naroda slovinskoga, Korabljica, Zora, Matica hrvatska, Zagreb, 1967.
12. Ravlić, Josip, Značenje Kačićeva Razgovora ugodnoga, Mogućnosti, IV, 4, Split, 1957., 304-310.

13. Vučetić, Renato ,Hrvatska obzorja, Časopis Matice hrvatske Split. Split, Matica hrvatska. God. X/2002. br. 3-4

Internet izvori:

Musa, Šimun, Andrija Kačić Miošić i njegovi prosvjetiteljski i jezični doprinosi,Zadar,2007 ., https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=26727, preuzeto, 07.2021.

Jezikoslovac.com <https://jezikoslovac.com/word/njsa> , preuzeto 05.09.2021.

Enciklopedija.hr <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=64910> preuzeto 01.07.2021.

Wikipedia.org https://it.wikipedia.org/wiki/Giovanni_Nicol%C3%B2_Dogliani, preuzeto 01.07.2021.

Biografija.com <https://www.biografija.com/marko-marulic/> preuzeto 15.7.2021.

POPIS PRILOGA

Slika1. Portret Andrije Kačića Miošića –

https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Andreas_Ka%C4%8Di%C4%87_Mio%C5%A1i%C4%87_1892_Th._Mayerhofer.png, preuzeto, 01.07.2021.

Slika2. Nadgrobni spomenik Andrije Kačića Miošića-

https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Nadgrobni_spomenik_Andriji_Ka%C4%8Di%C4%87_u_Mio%C5%A1i%C4%87u.jpg , preuzeto: 01.07.2021.

Slika 3. *Razgovor ugodni naroda slovinskog-*

<https://www.goodreads.com/book/show/16128552-razgovor-ugodni-narodaslovinskoga>, preuzeto: 01.07.2021.

Slika 4. Naslovnica *Korabljice*

http://jaimamsanucionica.weebly.com/uploads/4/3/3/1/43319547/andrija_ka%C5%A1i%C4%87_mio%C4%8Di%C4%87.pdf , preuzeto: 01.07.2021.

Slika 5. Nikola Šubić Zrinski-

https://hr.wikipedia.org/wiki/Nikola_%C5%A0ubi%C4%87_Zrinski, preuzeto: 15.08.2021.

Slika 6. Sigetska bitka-

https://bs.wikipedia.org/wiki/Bitka_kod_Sigeta#/media/Datoteka:Johann_Peter_Krafft_005.jpg, preuzeto:15.08.2021.

Slika 7. Nadgrobna ploča Nikole Šubića Zrinskog-

https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Nadgrobni_spomenik_Andriji_Ka%C4%8Di%C4%87u_Mio%C5%A1i%C4%87u.jpg, preuzeto: 20.08.2021.